

Marina Veli Rat

Tekst: **Mihovil Gunjača** Foto: **Višnja Tomas**

Vođen satelitskom navigacijom, prigodni domaći ljetni nautičar, napipao je, oboritom bijelom ribom, bogat brak. To je, otprilike, nalik onoj narodnoj – kada: «i čorava koka nađe zrno». Ushićen i iznenađen tolikom količinom neočekivane «sreće», zanio se, pomahnitao, postavši tijelom i dušom, tek «organski» produžetak svog ribolovnog štapa s kojim je vadio iz dubine: arbune, fratre, kantare, kanjce. I to neprestance, ribu za ribom. *Jupolova*, povelika bijela kanta, bila je napunjena za cigla dva sata. Preplavljen plimom ribolovne strasti, nije primjećivao, a prema svoj prilici, nije niti znao prepoznavati podmukle znakove i upozorenja, koje su mu za cijelo vrijeme ribolovne euforije i vrućice, isporučivali more i nebo. A lovio je na «brisanom prostoru», pučinskom braku, zapadno od svjetionika na Velom Ratu. Maestralić bi namreškao more, pa

zastao. I riba se ponašala neuobičajeno. Gutala je halapljivo ponuđene mamce. U dnu neba, «od Italije» pojavio se crni oblačić. Približavao se brzovozno. I tako je ta «kalma bonaca» usred bijela dana, iznjedrila iznenadni olujni udar. Nevera je krenula iz sjeverozapadnog kvadranta. Praćena zavjesama guste kiše udarila je bijesna lebičada, koja je brzo skrenula u još gori punenat, a on pak, u olujnu tramuntanu. Valjalo je spašavati glavu, srce je odjurilo u pete, a brod – desetmetarska pokretna kada zvučnog imena «Adriatik 10», bio bi zasigurno izgubljen da se našem morskome vuku nije obilato nasmiješila fortuna. Motor i divlja maretu uvačili su «lađu» u «čarapu» zaljeva Velog Rata i uvale Čuna. Izboru nije bilo. Svaki pokušaj mijenjanja kursa plovidbe izložio bi bok broda udarima užasa, dakle, neminovnom prevrtanju i potonuću. Ali i u ovom «kursu» brod bi doživio sudbinu žarulje, koja se s visine, vođena

zakonom slobodnoga pada, sudbinski ustremila na betonski pod. Nasadio bi se na nazubljene grote, ili, nasukao i prevrnuo u plićacima.

U beznadnom i bezglavom bijegu od velikog zla, poput fatamorgane, iznenađa i na neočekivanom mjestu, fijučući u tonovima strave, pijano, ali u sigurnosti, ljulala se šumica jarbola. Ime spasa bilo je – «Marina - Baotić», jedina opcija sa sretnim završetkom.

Kako mu se potrefilo da, i u okolnostima te skućene vidljivosti, nanišani ulaz, dočekala ga je, može se komotno reći, bezazlena bibavica plutajućih pontona. Djelatnici Marine, vični moru i nevoljama na njemu, domaći ljudi odrasli u kaićima i ribarenju po otvorenom moru: Mitja, Aneo, Dean i Josip vješto su prihvatili stradalnika udomivši ga, privezujući brod uz pontonski gat. Pripovijedaju nam: «Izmožden strahom i nabildan adrenalinom, dohvatio se boce

žestokog pića i jedva iscijedio – hvala, ponovno rođen. Pribravši se donekle *elaborirao* je opisani događaj. Kimali smo glavom, glumački upijali njegovu muku, jedva prikrivajući posrpan podsmijeh. Govorili u sebi: Eto majstore, sada si konačno naučio kako nikada ne valja podcjenjivati more, ne motriti i osluškivati njegova raspoloženja». A rekli smo mu: «Šjor, imali ste sijaset nagovještaja da Vam u pohode stiže veliki vrag. Prvi znak, naprasno je utihnuće maestrala. Riba tako ždere, kako ste opisali, pred neveru, jer zna, čuti da dolaze dijetalni sati, jer će more biti raskopano od dna do površine. A brzovozni, niski crni oblak, samo je prethodnica glavnom olujnom zamahu. Imali ste, dakle, više od uru vrmena za uteč, potražiti sigurnu uvalu, ili, pak, zaštićenu luku». Odgovorio je, otprilike, ovako: «Vidim, prošao sam jeftino i nadam se, definitivno platio školarinu. Ali, sada me čudi jedna stvar. Prije četiri godine sidrio sam, otprilike, na ovom istom mjestu. Nisam mogao prići kraju. Škanj, grote, pružale su gostoprimstvo jedino galebu, prilipku i grmalju. Otkud ovdje marina?»

Mi smo tu pripovijest čuli od Pauline Mikulić, koja vodi poslovanje triju Baotičevih marina: one Baškoj Vodi pokraj Makarske, u Segetu pokraj Trogira i ove u Velom Ratu: «Krstareći Jadranom 2004 godine uplovio je u ovaj zaljev Velog Rata, svojim brodom, poduzetnik Željko Baotić. Oduševio se viđenim. Saznao je, tom prilikom, da neko poduzeće stvara dokumentaciju i projekte, ishoduje potrebne papire s namjerom da uskoro izgradi marina. Kupio je tu tvrtku, preuzeo posao i evo marine».

Rekosmo Paulini: - Pa ovo što gledamo i nije prava marina? Nema suhih vezova, istezališta brodova, dizalica, servisa, struganja i pituravanja brodova; nema masnih uljnih mrlja,

otpada, šporkice. Restoranima, buticima, trgovinama - ni traga. -

- Upravu ste! - veli Paulina: Polučili smo odličnu suradnju s općinom Dugog otoka, uklopili se u njihove zahtjeve i kriterije i nismo sagradili klasičnu marinu već privezišta za brodove nautičara. Nismo «šaka u oko», ne stršimo. Mjestu Veli Rat izgradili smo, darovali, šetnicu. Time smo postali, zapravo, organska cjelina. Respektirali smo, krajolik: uvalu, more i njegovo dno. Flora i fauna podmorja nije, takorekuć, dotaknuta, a kamoli izmijenjena. Sve pluta i samo se sidri. Kada bi odvezali lance – sidrišta više nema! Svi njegovi građevinski elementi mogli bi se, naprosto, odvući bilo gdje. Jedino smo oblikovali mali nasip, plato na kojem sjedi ova skromna prizemnica – cjelina od 9 montažnih objekata. A bez toga se ne može. Smješteno je tu ono najnužnije: Recepcija, agregati, hidrofori, tuševi, zahodi, praonica rublja. Uskoro će im

se jedino pridružiti neveliki caffè – bar. Planiramo proširiti marinu, to je druga faza. Valja, međutim, čekati donošenje prostornog plana.

Moramo, prije svega, ojačati osnovnu infrastrukturu. Voda je, kako se zna, Ahilova peta u razvoju otoka zadarskog arhipelaga. I kapaciteti struje su nedostatni. -

Zlatko Čošković, također djelatnik iz grupe Baotić jahtinga, koji iz Frankfurta vodi poslove marketinga, «obrade» europskog nautičkog tržišta, među ostalim kaže: - Snaga tvrtke Baotić je i u tome što već sutra smjera, ovdje u Marini, kapacitetima vlastitog kadrovskog, stručnog potencijala, uvoditi čiste tehnologije, čistu energiju. Riječ je tu, prije svega, o desalinizaciji mora, korištenju energije sunca i vjetra. Novac, dakle, koji se stvara u Marini, on tu i ostaje, reinvestira se. Ujedno, to je stimuliranje održivog razvoja ovakvih prirodnih dragulja. Takav koncept tržište danas itekako nagrađuje. -

Paulina Mikulić nastavlja: - Sve ovo kako je sada bit će i u drugoj fazi. Zadržat će Marina svoju dušu, svoj karakter, neće dobivati ružne i nakazne prateće sadržaje. Oplemenili smo ovaj prostor, urednom i čistom mjestu Veli Rat, pridodali elitistički štih. U takvim tonovima muzicira i naša vizija. -

Stiglo je vrijeme ručku. Nadležni organi emitirali su nam tegobe i signale gladi. Kako rekosmo, u Marini nema restorana. Preporučili su nam restoran D & M u Veruniću: - Vlasnik restorana Dragan Galešić, vrlo je zanimljiv čovjek.

Dragan Galešić - Francuz

Profesionalni je ribar i ugostitelj, nudi samo svoju ribu. Proveo je 12 godina na francuskoj azurnoj obali. Bio je skiper i kapetan na jahtama bogataša. Dobro ćete jesti, a nahranit će i vaš novinarski nerv. Mnogo toga zna. -

Spomenute okolnosti namah su nas otjerale nešto dublje u Zaljev, u uvalu Čuna, u kojoj se, tik uz more, skrasilo pitomo mjesto Verunić, zvano i «Verona». Tako mu, naime, od milja tepa Mitja Savičević, voditelj Marine, ali i svi drugi koji u njemu žive, većina od rođenja. Oblaporni, jedački porivi izručili su nas u verbalan i virtualan zagrljaj vlasniku restorana, «dragom Francuzu». Krasota. Hrpe i hrpice: živih ježeva, školjki, jastoga, raroga, tog jutra ulovljene bijele ribe. Vlastita receptura, brojne gastro-varijacije i kombinacije. Nastupila je dvojba i muka. Ne što jesti, već što izostaviti? Odluke su bile bolne.

Razgovor je krenuo očekivano, plačem ugostiteljskim: - Vidite, radim šest mjeseci u godini, najduže od svih na Otoku. Muku mučim s radnom snagom. Ne mogu naći ni pomoćnog kuhara ni konobara. Povrće i voće kupujemo u Zadru, a polja ima. Mladi bježe na kopno. Idu za većom zaradom. Odlaze i u bogate arapske emirate. Za mjesec-dva, vrte se kući s desetak tisuća dolara u džepu. Ostatak godine provode doma «meditirajući» u kafićima i po butigama. -

U drugoj rundi razgovora otišli smo na Azurnu Obalu, u zapadni dio Mediterana: - Uvijek navodim kao primjer Baleare. Opisujem ih kao rugobu, a što je najgore ta rugoba više nije ni njihova, uglavnom je Njemačka. Baleare su uništili. Baleari su samo priča, isto

kao i Azurna obala. Azurno je samo ime, a od azurne modrine nema više ništa. More je boje makijata. Svatko tko dođe ovdje divi se sačuvanom moru, valama i obali. Svi govore sačuvajte ovo ovako kako je. Onda će nautičara biti napretek, s time da mi njima organiziramo sve usluge koje trebaju. Da bdijemo nad svime i stavimo pod kontrolu. Po meni, ovo je more uvijek bilo Hrvatsko i treba ostati Hrvatsko, a ne Europske Unije. -

Galešić, sa senzibilitetom korijena duboko usađenih u Otok: strepi, sluti, da bi mogli biti poljuljani temelji njegove egzistencije, ali i svih Otočana. Dok govori, licem titra grimasa gorčine, kao da u ustima premeće pelin. Zato i njegova "jadranska rapsodija" zvuči otprilike ovako: vlada opći nered. Zakazali su podjednako: otočani, institucije, Država. - Ako valu ne zaštitimo od vlastitih fekalija, perilica

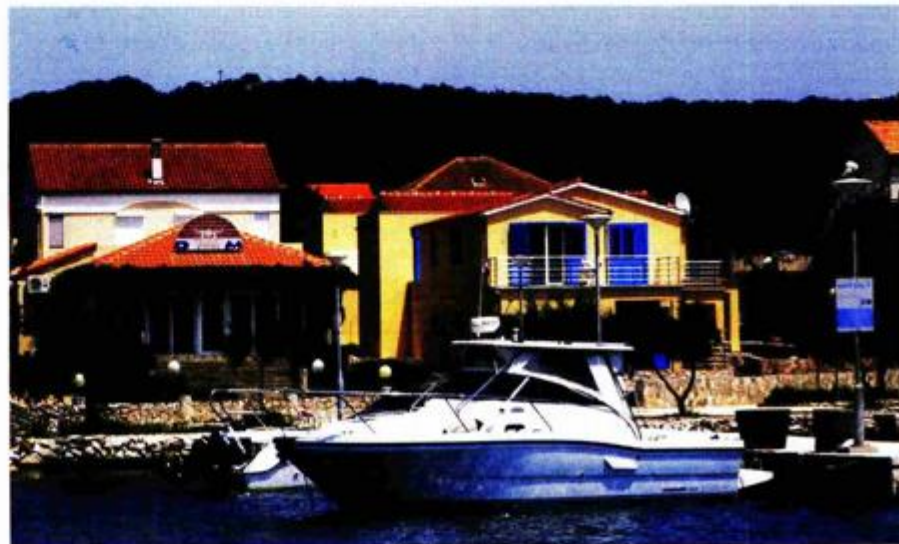
i deterdženata, ona je mrtva za par godina. Sve će se gasiti, ribe biti neće, ja i moja obitelj morat ćemo je napustiti, ne želim raditi sa čevapčićima i ražnjićima! - veli On. Na red su došli pjeskari i kočari koji su uništili znamenitu uvalu Saharun.

- On je svjetska atrakcija, takvog salbuna nemate vi nigdje, stvaran je milijunima godina, devedesetih godina pjeskarima je dozvoljeno da ga vade. Izdubli su rupe, prave krateri. Sitnog, finog pijeska više i nema, ostalo je samo žalo. To pjeskarenje više se ne događa, ali još se traži koncesija. -

Prema njegovom viđenju, i kočice su preoravanjem dna u toj uvali, uništile floru i faunu. «Kosidbom» trava i algi ugrožena su staništa sitne ribe, dakle, izvori i jezgre života u moru.

- Dođu uza sami kraj. Rade na 30 metara dubine, a prema zakonu i propisima, moraju biti udaljeni najmanje 2 milje od kraja. Tko to efikasno kontrolira - nitko! Inspekcije i policija ni brojem, a ni opremom, ne mogu tom zlu djelotvorno stati u kraj. Zašto Državni proračun ne izdvaja više za zaštitu ovog jedinog prirodnog blaga kojim raspolažemo? -

Kako je citirani Galešić, od rođenja ribar, raznorodnim alatima lovi ribu tijekom cijele godine i u širem akvatoriju; dobro vidi i zna što se događa, kako se dramatično smanjuje riblji fond. Argumente vadi iz rukava slažući ovaj traktat o bezumlju: - Ovdje, u uvali Čune bilo je mrjestilište brancina, cipala, čak i zubataca, sada, ovdje, nemate šanse to vidjeti. Nestali su i ježevi. Migavica je, po meni, uništavač jednako kao i kočica. U našim valama, poglavito u Panteri totalno je uništila mrjestilište i uzgoj

Paulina Mikulić - voditeljica poslovanja marine

lostura. Ta lostura bila je, na neki način, sakupljalište, jedan bazen za mrijest bijele ribe. Ludar je najveće zlo koje se ovdje nama događa. Zlo je toliko, da primjerice, zubatac koji dođe s dubine i od 45 metara, ludrom tjeran u plićak – napuše se njegov mjehur i ne može se više vratiti u dubinu. Ispliva i krepa. Vidio sam da i orade izbezumljene od panike, skaču u grote. I nautičari koji sidre na divlje i bez ikakve kontrole, itekako pridonose ovome jadu. Perjanicu nose Slovenci, a po «učinkovitost» slijede ih Talijani. Tamane sve: od školjke, pa do ribe. S bocama, lampama, puškama, u odijelima obilaze po noći rupe. Tuku bijelu ribu dok miruje. Praktički, ljetuju mukte. Kada vade i dobivaju dozvole kažu da ih zanima «podmorski foto-safari»; eto kako on izgleda! -

Svaka medalja ima dvije strane, pa tako i nautika. Mitja Savičević, već spomenuti voditelj «Marine Baotić» u Velom Ratu slojevitije gleda na nautičarski svijet. Ne trpa ih sve u istu vreću. Trn u oku su mu oni u tranzitu, u čarteru. Svake godine sve je gore, veli on. Omamljeni dosadom i omorinom «domaći», sa susjednoga stola u kafiću, usmjerili su svoje slušne instrumente prema našem razgovoru. Uključuju se: - U zadnje vrijeme počelo se izdavati dozvole Česima, Slovacima. Uzimaju brod u čarteru, ali bez skipera. Jeftinije je. Ugrožavaju sebe i druge jer, ne znaju voziti. Ako je platio ispit, ne možete čovjeka tako olako rušiti. Neće svih petnaest pasti, iako nisu ovladali vještinom i znanjem. Četrnaest ih prođe, a jednoga se ruši. Znamo, valja puniti Državni proračun, ali ne pod svaku

cijenu. - Vidite, uzvraća Mitja: - Bez čakula i zlih jezika Dalmacija, pa ni cijeli Mediteran, ne može. Nije točno. Lučke kapetanije odgovorno rade svoj posao. Tko zna kome sve, za vrijeme plovidbe, ti ljetni, «naliveni» moreplovci daju kormilo u ruke. Ni domaći nisu ništa bolji. Lete s gumenjacima, i tamo gdje bi smjeli voziti 5 milja, glisiraju «do daske». Nedostaje nautičarske kulture. Jedni, drugi i treći, često dobro natopljeni alkoholom, dolaze ovdje, u tranzitu. Izazivaju i nered. Primjerice, ako imate 2 policajca na otoku, a takve se predstave događaju u Marini, kako će doći policajac iz Sali, s drugog kraja otoka pogotovo ako nema auto? Ja ne mogu ništa, nisam nadležan. Sve u svemu, vlada totalan nered jer imamo manjak policije. -

I sitan kamenčić u cipeli, kada stalno bode i žulja, zatamni opću sliku, stvara loše raspoloženje. Marina bilježi 6.000 boravaka nautičara na godinu, ako se tako može reći, naime posluje, tek 18 mjeseci. Tako da se ti, ne baš česti, sporadični ekscesi, mogu poturiti pod tepih, jer prevladavaju vedri tonovi. Na stalnom, godišnjem vezu već je devedesetak brodova. Vlasnici i njihovi gosti znaju boraviti u Marini i po dva mjeseca. Dominira treća dob, od biznisa umornih heroja. Eto posla trgovcima, ugostiteljima, a na svoje bi došla i lokalna poljoprivreda – da je ima. Njihovo ponašanje dijametralno je suprotno od opisanog. To iskazuje i Mitjino lice – razvedranje:

- Marina je specifična, na prekrasnom je mjestu. Ti nautičari su prošli cijeli svijet. Na kraju su došli ovamo, preselili su i iz nekih naših marina, skrasili se ovdje. Osjećaju korektnost i prijateljstvo uposlenika u Marini. Upravo taj ljudski faktor jača njihovu bezbrižnost, mada je marina plutajuća, na pontonima je, i nema klasičnih lukobrana. Moje je zapažanje da čuvaju otok više od domaćih. Ako vide neki problem na moru, javu. Ne bacaju ništa u more. Čuvaju ga kao da je njihovo. Već 30 godina dolaze u naš Jadran. -

I Dragan Galešić, naš Francuz, ima tiradu za završetak naše priče: - Treba srediti čitav Škoj. Valja donijeti prostorni plan; namjenska gradnja, zone. Mudro se postaviti. Čuvati prirodu i sve što se izgradi da bude u skladu s njom. -

Mi bi smo još samo dodali:

Tko to nosi u uhu i srcu, evo mu prostor: zaljev, uvala i slikovita mjesta, gdje se može s razlogom pjevušiti Beethovenova – «Oda radosti».